

Աւրախու թնկից յմազն ի երկնանում, տրտմու-
թնկից՝ եղունգը:

Զհաւնածդ քարը աչք կհանէ:

Զղարնեկը ընդուր է յայտնի, որ քարի մեծին եւ
վաղում:

Զփորձած ձիու ետնիցը մի՛ անցնիլ:

Պատիցը ընկնողը, պատիցը ընկնողի հալիցը (որ-
պիսու թիւն) կհասկանայ:

Պահէ դարմանը, կդայ ժամանակը:

Պառկած շանը քար մի՛ քցիր:

Պարապ մնալուցը դատարկ աշխատիլը լաւ է:

Պարտքը հաղարին հասաւ, հաւի միս է ուտելու:

Պարտք չունիս՝ գնա՛ երաշխաւոր եղիր. գործ չու-
նիս՝ վկայ եղիր:

Ջաղացականը ալիւրոտ կլինի:

Ջուրը գնում է, աւազն է մնում:

Ջրի շատ դալը կտրելու նշան է:

Սատկած կովը կաթնոտ կլինի:

Սատանի իսկ իրայ տունն է՝ մտնի էլ դուրս էլ դայ:

Սար ու ձոր նորա համար մէկ է:

Սէյր անօղին (դիտող) զիւրին կթուի:

Սիւմ սիւմ սիւման:

Սոխ չեմ կերել, որ սիրտս կսկծէ:

Սովածին խղճմտանք չի լինիլ:

Սուրբ Աստուած չէ երեք անգամ կրկնեմ:

Ստախօսի շահն այն է, որ ուղիղ էլ ասէ չնն
հաւատում:

Սրտի սիրածը գեղեցիկ է աշխարհքում:

Սեւ ձու թը կասն գեղ է, որին կօղնէ՝ որին չի
օղնում:

Վաղ վերկենողի զսմթը (բաղդ) երկու է, ուշ
վերկենողինը մէկ:

Վաճառականը որ կոտր ընկնի, հին դաւտարներն
(տետրակ, մատեան) է քրքրում:

Վատ լեզուն անելիցը սուր է:

Վատ խօսքը՝ չանցկացած փողը՝ իրանց տիրոջն են:

Վատ տղայն գետնիցը ցախ է ժողվում, այլոց
օջաղն (կրակատան) է վառում:

Վարձ չի ստանար, պարապ էլ չի մնար:

Վերի արտի ցորեն եւ:

Տարի կայ՝ աւուրն է պահում, օր կայ տարվանը:

Տունը չկայ թանաջուր, ինքը կգնայ աքեարուռ
(գոռող):

Տեսա՛ հանակ չտեսա՛ գեօրչակ (գուցէ իրաւ):

Տօն չէ՛ զատիկ չէ՛, իսկն հագեր է շար—շապիկ:

Տիրոջը փողն է գնում, ծառայի հոգին է դուրս
դալում:

Տօնօն ո՞վ՝ ձին ուլ, գայլը ո՞վ՝ թէխմախը (պար-
զալ) ո՞վ:

Տղամարդ եղի՛ր՝ դու իս պատուիր:

Տունը թէկ վառուաւ, մկներին էլ չմնաց:

Յաւը քաշողը դիտէ:

Իւրաքանչիւր մնաւ իրատ է մարդոյ, ո՛չ դասն
պակասում՝ ո՛չ խրատը:

Փախած ձուկը մեծ կլինի:

Փախիր՝ որ պրծնես:

Փարէմ (մի ստակ) տուինք խօսեցուցինք, երկու
կուտանք ձէնը չի՛ կտրիր

Փնտած չգտածդ էր:

Փնտէ, որ գտնես:

Փողը գնաց, բայց մաշն (ապրանք) էլ մալ եղաւ:

Փողը ձայն կտայ:

Փողը չհասաւ, հաճու (մահտեսի) ճամբէն չբո-
նուաւ:

Քամին ապառաժիցն ի՞նչ կտանի:

Քանին քամին տարել է:

Քեռեկինն ասաւ, որդի՛ գտակդ ինչո՞ւ է ծակ. պա-
տասխանեց՝ դրուստ (ուղիղ) խօսալուցն է:

Քիչ էի՞ ք, դա էլ եկաւ աւելի:

Քիչ էին մտել դոնից, մէկն էլ ընկաւ երթըլքից:

Քունը անուշ է:

Քառասուն գողը մի մերկին չեն կարացել կողոպտել:

Քեռաստանիցն (չազանակ, շապալուտ) է եղել՝ կե-
ղեին է մհանայ գնում:

Օչ ուլ (ոչ գը) թ՛ղ չպարծենայ:

Օրը գայ՝ բարին հետը:

Օր է՝ կանցնի:

Օր լինի՝ որ մեր փողոցումն էլ տօն լինի:

Յիշանէ՛ս ինչպէ՛ս

Գ Ի Խ Մ Ի Ի

ԽԻՇԱԳԻՐ—ԻԷԱՆ ԱՐԱՐԱՅ ԱՏԱԳԻՐ

Աղբսանդրապօլ քաղաքը սրանից 40 տարի
յառաջ գիւղ եղած է «Գիւմրի»*) անուամբ, ունե-

(*) Գիւմրի բառը կրճատուած է Գումարի բա-
ռից, որովհետեւ սա եղած է գօրոց գումարման

ցել է բնակիչ . . . չափ տուն. 1829 թուին՝ երբ Ռուսաց Տէրութիւնը տիրել է Տաճկաստանի Արսւ և Երզրում քաղաքներին, շատերն այնտեղի բնակիչներից գաղթելով՝ 1830 թուին եկել բնակել են այստեղ, և օր ըստ օրէ կանոնաւորելով՝ դարձրել են քաղաքի կերպի՝ շինելով կրպակներ, պանդոններ, տներ ևլն: 1836 թուին ըստ հրամանի ինքնակալ Ապսերն Ռուսաց արժանապիշատակ հանգուցեալ Նիկողայոսի Ա. օծել են ամրոցի հիմքը, անուանել են յայնժամ "Ալէքսանդրապոլ": աւելացել են այստեղ օր ըստ օրէ Տաճկաստանի Բայազիտ քաղաքիցը գաղթականները: Սա գտանելումէ սահմանադրուի քաղաք Ռուսաստանի և Տաճկաստանի, որոնք բաժանումէ միմեանցից Գարեգետ (Արփաչայ) գետը, որ սկսվում է Օրթիւլի և Աազանչի գիւղերի մօտերից, խառնրվում է Արսայ գետի հետ Տաւշանդշախ գիւղի մօտ, որ ասվում է միասին "Ախուրեան գետ", իրրե թէ աւուր չափ ճանապարհ հանդարտ ալիքներով համրուրում է աւերում Ընեյ քայքայուած շէնքերը, և Խէրապլի գիւղի մօտ թափվում է Երասխի մէջ:

Սա գաւառներից մինն է Երեւանայ նահանգի՝ երկուս բաժանուած՝ Շիրակ (Շեօրագեալ) և Բամբակաձոր, որոնք կ'ըաղկացենն մօտ 145 գիւղեր*):

տեղ Գաղիկ Արքայի ժամանակում, որ նստում էր Անի քաղաքումը:

(*) Այս գիւղերումը կանոնաւոր ուսումնարաններ էլ կան, բայ ի Բամբակուց, Եոր-Աարաքիլիսուցը, եւ Հառիճոյ վանքիցը. այս յտարինի մէջ շարունակվում է միայն Հայերէն լիդու, եւ այն ձմաւն ժամանակին, երբ հողադործների պարապ ժամանակներն են լինում. ուրիշ տեղրանքում կան թէեւ շինուած ուսումնարաններ, միայն շատ մասնաւոր քալ ունին. իսկ մնացած շատերն ամայի մնացած երբէք մարդի էրես չեն տեսնում տարիներով, որովհետեւ նրանց կառուցման պատճառ լինող անձինքը անձնական պատուոյ նպատակաւ են արած, եւ ոչ հայրենասէր ոգով կամ ազգին գիտութեան լոյս մատակարարելու մտրով կամ ծանաչողութեամբ, եւ այնպիսին ձեռք բերելուց կամ չբերելուց ղկնի, այլ եւս հարկաւսութիւն չեն զղացել իսկ իցէ թէ մի որեւիցէ ազգե-

ունի բնակիչ 2600 ծխական տուն ըստ աշխարհագրական տուժարի, որը կազմուած է 1859 թուին. Բնակվում են այստեղ Հայք, Ռուսք, Յոյնք, Հայ—Ասթղիկք, Տաճիկք և Հրէայք. իսկ օտար ազգերիցն էլ երթեկողներն անպակաս են. կան թէեւ սորա աշխարհագրութեան մէջ գրուած Մալականներիցն 25ի չափ տուն. միայն նոքա բնակվումն քաղաքիցը բացակայ հետի գիւղօրայքում Տփլիսու նահանգի՝ խրեանց կենցաղավարութեան թեթեւութեան համար: Ամրոցը կառուցուած է քաղաքի արեւմտեան կողմը՝ տափարակ տեղւոյ վրայ՝ գեղեցիկ յարմարաւոր շինուածքներով: Աւնի շրջակայքումը իրան և ամրոցին պատկանեալ հողեր արօտի և ցանելու*). աւնուահամ և առատահոս աղբիւրներ և փորած ջրհորներ շատ կան. օյն ձմեռն ցուրտ է լինում և ձիւնարեր, դարունն անձրեալի և առողջարար, ամառն բարեխառն և զուարթարար՝ և երբեմն հողմոտ, և աշնան սկիզբն առողջարար և զուարթ,

ցոլութեամբ նորա վերականգնուան սաւանալու լինին, կրկին գիւղական հասարակութեան մի քանի առաջաւորների անհամաձայնութեամբ շուտով խանդարումն կըստանան. ըստ որում խրաքանչիւրն ուզումէ որ միւսերին էլ իւր կամրովը վարէ, եւ վերջապէս ամենը իւր ասածն անկու համար կրկին բանդումն, կրկին աւերը կը յառաջացնեն, եւ այդպէս կանցնեն օրեր, տարիներ, եւ իրանք այնպէս կըմնան ինչպէս էին:

(*) Այս քաղաքական հողերը գործադրում էին ցարդ խրեանց շահաւէտութեան համար քաղաքի բնիկ եւ նորակի ժողովուրդներից մօտ 560 տուն, բոլորովին զրկելով նրանց օգտաւէտութիւններիցը քաղաքի առեւտրական եւ արհեստական դասերին. այս վերջինները ծանաչելով խրեանց եւ նոցա միակերպ իրաւունք ունիլը նոյն քաղաքական հողերի վրայ, 1863 թուին դատողական վճիռ կազմեցին, առաջարկեցին իշխանութեան բարեփոխութեանը: 1868 թուին իշխանութեան կողմից կարգուած հողաչափը այդ հողերը օղեց չափի տակ, եւ ի վերջոյ բարձրագոյն իշխանութեանը ծանաչեցրուց 'բոլորին հաւասարապէս իրաւատէր լինիլը. բայց գործերը եւ մակերեւոյթը դեռ դուրս չճն եկած հաստատուած:

Հոգաբարձուների հոգատարութիւններին. ժամանակը իրայ հնութեան և նորոգութեան հետ զանազան փոփոխութիւնների է ենթարկում մարդկութեան վիճակը. այս ուսումնարանը երբեմն ըստ մասին պտղատու եղած է, և երբեմն անպտուղ. Հոգաբարձութիւնը աչք չէ դարձրել շատ անգամ սորա ներքին և արտաքին կանոնաւորութիւնների վերայ. նրանց մէջ շատ անգամ յուզվել են զանազան միմեանց հակառակ խնդիրներ. Հոգաբարձութիւնը սորա նիւթական կարողութեան վերայ երբեմն շատ անհոգ լինելու պատճառաւ՝ ծառայել է նա ոմանց միմիայն անձնական օգուտներին. և այսպիսի դեպքերում Աղէքսանդրապօլու հասարակութիւնը իրանց պարտքը երբէք չէ ճանաչել. նա իւր հետաքրքրութիւնը չէ ուղղել այս առարկայի ընչութեանը, որպիսութեանը և վարչութեանը վերայ. և դորա համար է՝ որ արժանաւորի փառքը և անարժանի անարգանքը միասին ննջում են մի անկողնոյ տակ. Հոգաբարձութիւնը անցեալ 1869 թուին կրկին վերանորոգվեցաւ Աւհայիաու Վաթողիկոսի հաստատութեամբ, և երևում են օր ըստ օրէ նրանց աշխատանքների պտուղները. Ի հարկէ կըջանան նրանք դէպ ի լաւը քայլափոխեցնել. տայ Աստուած յաջողութիւն նրանց, և հասարակութեանը ուսումնասիրական ոգի, որ գոնէ ստիպուած ժամանակի պահանջիցը, և օրինակուած մերձակայ քաղաքների յառաջադիմութիւններիցը՝ հասկանան իւրեանց մարդկային արդար պարտականութիւնները*):

(Մեղեան է յեդուդաւն)

ԲԻԻԶԱՆԴԵԱՆ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԻ

Քիլիսէն մեզ գրուած նամակ մը զարմանք կը յայտնէ լրագրաց ոմանց մէջ անցեալներն հրատարակուած այն լուրին վրայ, որ կըծանուցանէր

*) Այս նիւթի վերայ ընդարձակօրէն խօսելու աւելորդ համարեցի, որովհետեւ ինչպէս նկատում եմ՝ սա օր ըստ օրէ արձակ նիւթ կդառնայ Աղէքսանդրապօլու նորահաս երիտասարդների գրիչներին, ուստի եւ հանդամանարար կայսրդուն նորա անցեալը, ներկայն եւ ապագայն.

[Թէ Գալիթ ներշնչուհ անուն անարժան վարդապետը Ատանայէն և ուրիշ տեղերէ զատ Պէլէնէն ալ բազմաթիւ տուններ Պապականութեան դարձունելու ստորագրութիւն առեր է:

Այս անհիմն լուրը, կըսէ նամակագիրը, չենք դիտեր որ աղբիւրներէ քաղած են լրագիրքը. Մեր Գեր. Առաջնորդը (Հալէպու Ս. Մկրտիչ Արքեպիսկոպոսը) Յօնանու պէս ի քուն թմրած չէ. Իր վիճակներն անայցելու ձգած չէ. Թէ յեղիսիա, Թէ ի Մարաշ, Թէ յԱնտիոք, և Թէ ուրիշ մանր մունր վիճակներ եկեղեցական և աշխարհական քննիչներ ու այցելուներ ղրկելէ դադրած չէ. Պէլէնու աղգայնոց հետ ալ զրաւոր հաղորդակցութեան մէջ է միշտ, և այս օրերս Պատրիարքարանէն իբրեւ օգնական ղրկուող Արժ. Քալօր և Եղիշէ վարդապետներն ալ Պէլէն հանդիպած և հոն օր մ'ալ կեցած ըլլալով, այսպիսի բան մը տեսած ու լսած չեն:

Արդարեւ Վիլիկոյ վիճակներուն մէջ արմատացած կրօնական բարոյական և քաղաքական անթիւ գեղծումներն անուրանալի են, բայց մեր Գեր. Առաջնորդին խնամոց յանձնուած վիճակայնոց վրայ ամենայն հոգատարութեամբ հսկելու փոյթն ալ գրուանի տակ ծածկել անհնար է. Եթէ իրենցաւ պատճառող բան մը կայ, այս է Թէ՛ Հալէպի Վիլայէթին ենթարկեալ քաղաքական պաշտօնատարները տակաւին յիսուն վաթսուն տարի առաջ գործածուած հին զիրքը բռնած են. ծեծ, բանտ, անկանոն և գրեթէ բռնի հաւատափոխութիւններ և այլն պակաս չեն. Ասկէց զատ Հայերը նուաստ զիրք մը ունին, իսկ պապականք աւելի և համարում կը վայելեն, և ինչ խնդիր որ ունենան՝ իսկոյն կը կատարուի. Գեր. Առաջնորդն այս իրողութեանց վրայ ընդարձակ տեղեկագիրներ գրած է ի Պատրիարքարան, որոնցմէ կրնաք պէտք եղածները քաղել, և եթէ արժան դատիք՝ պատուական լրագրոյդ միջոցաւ հրատարակել:)

Մեղե. Դ. 1028. Դեկտ. 2.

Պ. ՈՍԿԱՆԵԱՆ.

Լրագիր ընթերցողները դիտեն Թէ Ամերիկայի Հայ գաղթականութեան մէջ նշանաւոր աղգային